

ΜΕΤΟΧΕΣ

Επιθετική μετοχή

ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ:

Η επιθετική ή αναφορική μετοχή, έναρθρη και σπανιότερα άναρθρη, λειτουργεί ως επίθετο και προσδιορίζει ουσιαστικά. Δέχεται άρνηση ού, όταν εκφράζει κάτι το πραγματικό και σπανιότερα άρνηση μή, όταν εκφράζει κάτι το υποθετικό ή το υποκειμενικό.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ:

Η επιθετική μετοχή λειτουργεί στο λόγο ως:

α) Υποκείμενο:

π.χ. Ουδέποθ' ὑμᾶς οἱ λέγοντες οὔτε πονηροὺς οὔτε χρηστοὺς ποιοῦσιν.

Τὸ μέλλον ἄδηλον πᾶσιν ἀνθρώποις.

(= Το μέλλον είναι άγνωστο σε όλους τους ανθρώπους.)

β) Αντικείμενο:

π.χ. Οἱ νόμοι τὸ δίκαιον καὶ τὸ συμφέρον βούλονται.

Πατέρα τίμα, τὴν δὲ τεκοῦσαν σέβου.

(= Να τιμάς τον πατέρα σου, να σέβεσαι τη μητέρα σου.)

γ) Κατηγορούμενο (η επιθετική μετοχή είναι πάντα έναρθρη):

π.χ. Οὗτος ἦν ὁ ἀδικήσας καὶ ἐπιβουλεύσας ἡμῖν.

Οὗτος ἐστὶ ὁ ἄρχων.

(= Αυτός είναι ο άρχοντας.)

δ) Επιθετικός προσδιορισμός:

π.χ. Προσῆκει τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις πείθεσθαι.

Τὸ νοσοῦν σῶμα πυρετοὺς ἀπεργάζεται.

(= Το άρρωστο σώμα ανεβάζει πυρετό.)

ε) Κατηγορηματικός προσδιορισμός (δεν αναλύεται σε αναφορική πρόταση):

π.χ. Πατηγύας προφαίνεται ἐλαύνων ἰδροῦντι τῷ ἵππῳ.

Οἱ Θηβαῖοι ἔπεμψαν τὸν ἄνδρα ἐστεφανωμένον. (= Οι Θηβαίοι έστειλαν τον άνδρα στεφανωμένο.)

στ) Παράθεση:

π.χ. Λύσανδρος παρέπλει εἰς Λάμψακον σύμμαχον οὔσαν Ἀθηναίων.

Ἡμεῖς οἱ λέγοντες. (= Εμεῖς οι ρήτορες.)

ζ) Επεξήγηση:

π.χ. Οὔτοι, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οἱ ταύτην τὴν φήμην κατασκεδάσαντες, οἱ δεινοὶ εἰσὶν μου κατήγοροι.

Ὁ ἀνὴρ, ὁ διώκων, ἤκουεν. (= Ο άνδρας, ο κατήγορος δηλαδή, άκουγε.)

η) Ονοματικός ετερόπτωτος ή εμπρόθετος προσδιορισμός:

π.χ. Πρὸς ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἐνεχείρει τι λέγειν ὁ Φίλιππος. [γενική διαιρετική]

Διαιρεῖται εἰς δύο μέρη τὸ πλῆθος τῶν οἰκούντων, τὸ μὲν εἰς τοὺς γεωργοὺς, τὸ δὲ εἰς τὸ προπολεμοῦν μέρος.

[γεν.περιεχομένου]

Οἱ δὲ ἐναντίοι τοῖς προδιδούσι πέμπουσι Θουκιδίδην. [δοτ.αντικειμενική]

Ἱστορεῖ τὴν Πλάτωνος περὶ τῶν ὄντων δόξαν. [εμπρόθ.αναφοράς]

Ἀναξίβιος παραπλεύσας εἰς Πάριον πέμπει παρὰ Φαρνάβαζον κατὰ τὰ συγκείμενα. [εμπρόθ.συμφωνίας]

Τοῦτο ἐστὶ τῶν κηρυθέντων. [γενική κατηγορηματική κτητική]

(= Αυτή είναι μια από τις διαταγές.)

θ) Δοτική προσωπική:

π.χ. Φύσει δ' ὑπάρχει τοῖς παροῦσι τὰ τῶν ἀπόντων. [δοτ.προσωπική κτητική]

Οὐκ ἐξιτὸν ἐστὶ τοῖς κλέπτουσι. [δοτική προσωπική ενεργούντος προσώπου]

(= Δεν είναι δυνατό στους κλέφτες να βγουν έξω.)

ΙΣΟΔΥΝΑΜΕΙ ΜΕ:

Ισοδυναμεί και αναλύεται σε δευτερεύουσα αναφορική ονοματική πρόταση.

Κατηγορηματική μετοχή

ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ:

Η κατηγορηματική μετοχή είναι πάντα άναρθρη, απαντά σε όλους τους χρόνους που έχουν μετοχή και αναφέρεται στο υποκείμενο ή στο αντικείμενο του ρήματος από το οποίο εξαρτάται. Δέχεται άρνηση ού και μεταφράζεται συνήθως με τα «ότι», «που» + οριστική ή με το «να» + υποτακτική :

π.χ.

Ῥαδίως ἐξελεγχθήσεται ψευδόμενος. (= Εύκολα θα αποδειχτεί ότι ψεύδεται.)

Ἐγὼ μὲν τοίνυν ἀπείρηκα τρέχων. (= Λοιπόν εγώ κουράστηκα να τρέχω.)

ΡΗΜΑΤΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ:

Με κατηγορηματική μετοχή συντάσσονται τα ρήματα:

α) εἰμί, γίγνομαι, ὑπάρχω· η μετοχή έχει θέση κατηγορούμενου, μεταφράζεται ως ρήμα, ενώ η μετάφραση του ρήματος παραλείπεται:

π.χ. Προσευκόμενοι γίνονται τοῖς γονεῦσιν οἱ παῖδες. (= Τα παιδιά μοιάζουν στους γονείς.)

Ἦν οὖν καὶ ἐν ἐκείνοις πολλὰ γινόμενα. (= Γίνονταν λοιπόν πολλά και σ' εκείνα τα χρόνια.)

β) δῆλός εἰμι (= εἰμαι φανερός), διαβῶ / διαμένω (= ζω κάπου μόνιμα), διάγω / διαγίγνομαι (= περνῶ τον καιρό μου), οὐ διαλείπω (= δε σταματῶ), διατελῶ (= εἰμαι συνεχώς), λανθάνω (= μένω απαρατήρητος), οἶχομαι (= έχω φύγει), τυγχάνω (= συμβαίνει να εἰμαι, εἰμαι), φαίνομαι / φανερός εἰμι (= εἰμαι φανερός), φθάνω (= προφταίνω).

Τα ρήματα αυτά μπορεί να αποδοθούν με τροπικό επίρρημα και η κατηγορηματική μετοχή που εξαρτάται απο αυτά με ρήμα:

δῆλός εἰμι (= φανερά), διαβῶ / διαμένω / διαγίγνομαι / διάγω / οὐ διαλείπω / διατελῶ (= συνεχώς), λανθάνω (= κρυφά), οἶχομαι (= γρήγορα, αμέσως), τυγχάνω (= τυχαία), φαίνομαι / φανερός εἰμι (= φανερά), φθάνω (= πρώτα, πρώτος).

π.χ. Δῆλος ἦν ἐπιθυμῶν προσελθεῖν. (= Επιθυμούσε φανερά να έρθει.)

Φανερός ἦν τοῖς νόμοις λατρεύων. (= Φανερά υπηρετούσε τους νόμους.)

Ἄλλ' αὐτοὶ φθήσονται τοῦτο δρᾶσαντες. (= Ἄλλ' αυτοὶ πρώτοι θα το κάνουν αυτό.)

γ) Ρήματα που σημαίνουν έναρξη, λήξη, καρτερία, ανοχή, κάματο, όπως ἄρχω, ἄρχομαι, ἀπαλλάττομαι, ἀπολείπω, ἐπιλείπω (= αφήνω), λήγω, παύω, παύομαι, ὑπάρχω (= αρχίζω πρώτος), ἀνέχομαι, ἀπαγορεύω, κάμνω (= κουράζομαι), καρτερῶ, ὑπομένω κ.τ.ό.:

π.χ. Ἄρξομαι διδάσκων ἐκ τῶν θείων.

Παύσασθε περὶ τούτου κατηγοροῦντες ἀλλήλων.

Ἀλλὰ μὴ κάμης φίλον ἄνδρα εὐργετῶν. (= Μὴν κουραστείς να ευεργετείς)

δ) Ρήματα που σημαίνουν αἴσθηση, γνώση, μάθηση, μνήμη και τα αντίθετά τους, όπως ἀγνοῶ, αἰσθάνομαι, ἀκούω, γινώσκω, ἐπίσταμαι, εὐρίσκω, ὁρῶ, περιορῶ (= αδιαφορῶ, επιτρέπω), μανθάνω, ἐνθυμοῦμαι, μέμνημαι, ἐπιλανθάνομαι (= ξεχνῶ) κ.τ.ό.:

π.χ. Αἰσθάνομαι τινος παραβαίνοντας τοὺς νόμους.

Μαζαῖος ἤκουσεν ἤδη προσάγοντα Ἀλέξανδρον.

Μέμνημαι τοιαῦτα ἀκούσας σου.

ε) Ρήματα που σημαίνουν αγγελία, δείξη, έλεγχο, όπως (ἀν)αγγέλλω, ἐπιδείκνυμι, ἀποδείκνυμι, δηλῶ, ἀποφαίνω, ἐλέγχω (= αποδεικνύω), παρέχω (= παρουσιάζω), φαίνω, φαίνομαι κ.τ.ό.:

Ἐπιδείξω Μειδίαν τουτονὶ μὴ μόνον εἰς ἐμὲ ἀλλὰ καὶ εἰς ὑμᾶς ὑβρικότα.

Καὶ μὴν οὐδ' ἀκαίρως φανησόμεθα μεμνημένοι περὶ τούτων.

στ) Ρήματα που σημαίνουν ψυχικό πάθος, όπως ἀγανακτῶ, αἰσχύνομαι, ἄχθομαι, ἡδομαι (= ευχαριστιέμαι), χαίρω, λυποῦμαι, ὀργίζομαι, τέρπομαι, βαρέως φέρω κ.τ.ό.:

π.χ. Ἀγανακτῶ ὁρῶν τὴν συκοφαντίαν ἄμεινον τῆς φιλοσοφίας φερομένην.

Καὶ ἐγὼ τοῖς καλῶς ἐρωτῶσι χαίρω ἀποκρινόμενος.

Παρατήρηση:

Μια μετοχή που εξαρτάται από ρήμα ψυχικού πάθους μπορεί να είναι και αιτιολογική. Είναι κατηγορηματική, όταν δηλώνει πράξη σύγχρονη προς αυτό που σημαίνει το ρήμα, και αιτιολογική, όταν δηλώνει πράξη προτερόχρονη:

π.χ. Ἄλλ' ἡδομαι, ὦ Κλέαρχε, ἀκούων σου φρονίμους λόγους. [κατηγορηματική]

Καὶ μετεμέλοντο τὰς σπονδὰς οὐ δεξάμενοι. [αιτιολογική]

ζ) Τα ρήματα εὔ / καλῶς / δίκαια / κακῶς ποιῶ, χαρίζομαι, ἀδικῶ, νικῶ, περιγίγνομαι (= υπερτερώ), κρατῶ, ἡττῶμαι, λείπομαι (= υστερώ) κ.τ.ό. μεταφράζονται «με το να» + υποτακτική, «που» + οριστική ή «στο να» + υποτακτική:

π.χ. Ἀδικεῖτε πολέμου ἄρχοντες καὶ σπονδὰς λύοντες. (= Αδικεῖτε με το να αρχίζετε πόλεμο και με το να καταλύετε τις συνθήκες ειρήνης.)

Εὔ γ' ἐποίησας ἀναμνήσας με. (= Καλά έκανες που μου το θυμίσεις.)

Καὶ τούτου οὐχ ἡττησόμεθα εὖ ποιοῦντες. (= Δε θα φανούμε κατώτεροι από αυτόν στο να ευεργετούμε.)

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ:

Η κατηγορηματική μετοχή λειτουργεί στο λόγο ως:

α) Κατηγορούμενο στο υποκείμενο του συνδετικού ρήματος:

π.χ. Ἦν γάρ Περικλέους γνώμη πρότερον νενικηκυῖα.

β) Κατηγορηματικός προσδιορισμός στο υποκείμενο ή στο αντικείμενο του ρήματος:

π.χ. Οἱ πολέμιοι ἥσθοντο τὸ ὄρος ἐχόμενον.

ΙΣΟΔΥΝΑΜΕΙ ΜΕ:

Ισοδυναμεί και αναλύεται σε δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση μόνο η κατηγορηματική μετοχή που εξαρτάται από ρήματα που σημαίνουν αίσθηση, γνώση, μάθηση, μνήμη, δείξη, αγγελία, έλεγχο και μεταφράζεται με το ότι.

Γενική παρατήρηση:

Αρκετά από τα ρήματα που συντάσσονται με κατηγορηματική μετοχή συντάσσονται και με απαρέμφατο, έχουν όμως διαφορετική σημασία. Τέτοια ρήματα είναι τα ακόλουθα:

ΡΗΜΑΤΑ ΣΥΝΤΑΞΗ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

αἰδοῦμαι / αἰσχύνομαι + μετοχή (ντρέπομαι που), +απαρέμφατο (ντρέπομαι να): Οὐ γάρ αἰσχύνομαι μανθάνων. (= Διότι δεν ντρέπομαι που μαθαίνω), Αἰσχύνομαι εἰπεῖν τάληθῃ. (= Ντρέπομαι να πω την αλήθεια) [από ντροπή δεν λέω την αλήθεια]

Γινώσκω + μετοχή (γνωρίζω / καταλαβαίνω ότι), + απαρέμφατο (κρίνω ότι, αποφασίζω να): Ἐγνων ἐγγὺς ὄντα Ἀλέξανδρον. (= Κατάλαβε ότι ο Αλέξανδρος ήταν κοντά)

Ἀλέξανδρος ἔγνω διαβαίνειν τὸν Ἰστρον. (= Ο Αλέξανδρος αποφάσισε να διαβεί τον Ἰστρο)

Μανθάνω + μετοχή (μαθαίνω ότι), + απαρέμφατο (μαθαίνω να): Ἐμαθον τὰς πόλεις σφῶν ὑπ' Ἀλεξάνδρου ἐχομένας. (= Ἐμαθαν ότι ο Αλέξανδρος κατείχε τις πόλεις τους), Ἐμαθον ἀκοντίζειν. (= Ἐμαθαν να ρίχνουν ακόντιο)

οἶδα + μετοχή (γνωρίζω ότι / που). + απαρέμφατο (ξέρω να, είμαι ικανός να): Οὐδένα οἶδα μισοῦντα τοὺς ἐπαινοῦντας. (= Δε γνωρίζω κανέναν που να μισεί αυτούς που τον επαινούν)

Ὀλύνθιοι ἴσασι τὸ μέλλον προορᾶν. (= Οι Ολύνθιοι ξέρουν να προβλέπουν το μέλλον)

ἐπίσταμαι + μετοχή (γνωρίζω καλά ότι), + απαρέμφατο (ξέρω καλά να): Τοῦτον ἐπίστασθε ὑμᾶς προδόντα. (= Γνωρίζετε καλά ότι αυτός σας πρόδωσε.), Τιμᾶν ἐπίστασθε τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας. (= Ξέρετε καλά να τιμάτε τους γενναίους άνδρες)

φαίνομαι + μετοχή (είναι φανερό ότι, φανερά), + απαρέμφατο (δίνω την εντύπωση ότι): Πάντων τῶν ἡλίκων διαφέρων ἐφαίνετο. (= Φανερά υπερείχε απ' όλους τους συνομήλικους)

Γελοῖός σοι φαίνομαι εἶναι. (= Σου δίνω την εντύπωση ότι είμαι γελοίος)

Επιρρηματική μετοχή

ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ:

Η επιρρηματική μετοχή είναι άнарθρη, λειτουργεί ως επιρρηματικός προσδιορισμός και εκφράζει τις επιρρηματικές σχέσεις του χρόνου, της αιτίας, του σκοπού, της υπόθεσης, της εναντίωσης, της παραχώρησης ή του τρόπου. Έτσι, μια επιρρηματική μετοχή μπορεί να είναι, αντίστοιχα, χρονική, αιτιολογική, τελική, υποθετική, εναντιωματική, παραχωρητική, τροπική.

Χρονική:

απαντά σε όλους τους χρόνους (εκτός του μέλλοντα) και συνηθέστερα σε αόριστο, δέχεται άρνηση οὐ και μή, μεταφράζεται με χρονικούς συνδέσμους (όταν, αφού, μόλις, ενώ, ώσπου)

συχνά συνοδεύεται από χρονικά επιρρήματα όπως: ἅμα (= συγχρόνως), ἐνταῦθα (= τότε), εὐθύς, ἤδη, μεταξύ κ.α.

Δηλώνει το προτερόχρονο ή το σύγχρονο (σπάνια το υστερόχρονο) σε σχέση με την πράξη του ρήματος της πρότασης στην οποία ανήκει και ισοδυναμεί και αναλύεται σε δευτερεύουσα επιρρηματική χρονική πρόταση.

Π.χ. Ἀρταξέρξου βασιλεύοντος Κύρος ἐπὶ Σοῦσα ἐστράτευσεν.

(= Όταν ο Αρταξέρξης ήταν βασιλιάς, ο Κύρος εκστράτευσε ενάντια στη Σούσα.)

Αιτιολογική:

απαντά σε όλους τους χρόνους (σπάνια σε μέλλοντα), δέχεται άρνηση οὐ, μεταφράζεται με αιτιολογικούς συνδέσμους (γιατί, διότι, επειδή), συχνά συνοδεύεται με τους προσδιορισμούς διὰ ταῦτα, διὰ τοῦτο, ἐκ τούτου, οὕτως.

Δηλώνει:

α) αντικειμενική αιτιολογία. Συχνά συνοδεύεται με τα μόρια ἄτε (δή), οἶον (δή), οἷα (δή).

Μεταφράζεται επειδή πράγματι.

Β) υποκειμενική αιτιολογία. Συχνά συνοδεύεται από το μόριο ὥς

Μεταφράζεται με την ιδέα ότι, επειδή κατά τη γνώμη μου.

Γ) υποθετική ή ψευδή αιτιολογία. Συνοδεύεται πάντα από το μόριο ὥσπερ.

Μεταφράζεται σαν να, λες και.

Ισοδυναμεί και αναλύεται με δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση.

Π.χ. Ἡ δὲ βουλή ἡσυχίαν εἶχεν, ὥρῳσα καὶ τοὺς ἐπὶ τοῖς δρυφάκτοις ὁμοίους Σατύρω.

(= Και οι βουλευτές παρέμεναν αδρανείς, γιατί έβλεπαν ότι και αυτοί που βρίσκονταν κοντά στο κιγκλίδωμα, [ήταν] όμοιοι με το Σάτυρο.)

Τελική:

απαντά σε χρόνο μέλλοντα, δέχεται άρνηση μή, δηλώνει σκοπό, ακολουθεί συνήθως ρήματα κίνησης, μεταφράζεται με τελικό σύνδεσμο (για να, με σκοπό να). Συχνά συνοδεύεται με το μόριο ὥς και δηλώνει σκοπό υποκειμενικό. Αναλύεται με δευτερεύουσα επιρρηματική τελική πρόταση.

Π.χ. Ἐπεμψε Θεόπομπον τὸν Μιλήσιον ληστὴν εἰς Λακεδαίμονα ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγονότα.

(= Έστειλε τον Θεόπομπο τον Μιλήσιο ληστή για να αναγγείλει τα γεγονότα.)

Υποθετική:

απαντά σε κάθε χρόνο εκτός του μέλλοντα, δέχεται άρνηση μή, μεταφράζεται με τον υποθετικό σύνδεσμο (αν, εάν, σε περίπτωση που), δηλώνει την προϋπόθεση κάτω από την οποία μπορεί ή θα μπορούσε να συμβεί αυτό που δηλώνει το ρήμα της πρότασης (το δυνατό στο παρόν και στο μέλλον και το δυνατό στο παρελθόν). Συχνά το ρήμα της πρότασης εκφέρεται με δυνητική ευκτική, δυνητική οριστική ή δυνητικό απαρέμφατο, με οριστική μέλλοντα ή με ρήμα που σημαίνει δυνατότητα. Αναλύεται με δευτερεύουσα επιρρηματική υποθετική πρόταση.

Π.χ. Οὐκ ἔστιν ἡμῖν μὴ νικῶσι σωτηρία. (= Αν δεν νικήσουμε, δεν υπάρχει σωτηρία για μας.)

Εναντιωματική:

απαντά σε κάθε χρόνο εκτός του μέλλοντα, δέχεται άρνηση οὐ, μεταφράζεται με εναντιωματικό σύνδεσμο (αν και, ενώ, παρόλο που), συχνά συνοδεύεται για έμφαση από τα: καί, καίπερ, καίτοι, πάνυ, καί ταῦτα. Στην κύρια συχνά υπάρχουν τα: εἴτα, ἔπειτα. Δηλώνει αντίθεση – εναντίωση προς τη σημασία του ρήματος και αναλύεται με δευτερεύουσα επιρρηματική εναντιωματική πρόταση.

Π.χ. Ὁ μέντοι Ἀγησίλαος ἐκείνους καίπερ ὀρῶν οὐκ ἐδίωκεν. (= Αν και τους αντιλήφθηκε ο Αγησίλαος, δεν τους καταδίωξε.)

Παραχωρητική:

απαντά σε κάθε χρόνο εκτός του μέλλοντα, δέχεται άρνηση οὐ, μεταφράζεται με παραχωρητικό σύνδεσμο (και αν, ακόμη και αν, και αν ακόμη), συχνά συνοδεύεται από τα: καί, μηδέ, οὐδέ, δηλώνει παραχώρηση προς τη σημασία του ρήματος και αναλύεται με δευτερεύουσα επιρρηματική παραχωρητική πρόταση.

Π.χ. Καὶ ἀποσταῖσα πόλις ἀφίξεται εἰς σύμβασιν. (= Και ας αποστατήσει η πόλη θα έρθει σε συμφωνία.)

Τροπική:

απαντά σε χρόνο συνήθως ενεστώτα, δέχεται άρνηση οὐ, μεταφράζεται:

α) αν δεν έχει άρνηση με τροπικό επίρρημα ή με τροπική μετοχή της νέας ελληνικής (με κατάληξη δηλαδή –οντας ή –ώντας) ή με το καθώς + ρήμα.

Β) αν έχει άρνηση με τη φράση: χωρίς να + ρήμα

Δεν αναλύεται σε δευτερεύουσα πρόταση.

Π.χ. Εἰσὶ δὲ τινες τῶν Χαλδαίων, οἳ ληζόμενοι ζῶσιν. (= Υπάρχουν μερικοί από τους Χαλδαίους που ζουν ληστεύοντας.)

Απόλυτη μετοχή

ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ:

Απόλυτη είναι η μετοχή της οποίας το υποκείμενο είναι λέξη που δεν έχει άλλη συντακτική θέση στην πρόταση, αλλά λειτουργεί αποκλειστικά ως υποκείμενο της μετοχής. Η απόλυτη μετοχή τίθεται σε πτώση γενική (γενική απόλυτη) ή αιτιατική (αιτιατική απόλυτη).

Με γενική απόλυτη εκφέρεται κάθε επιρρηματική μετοχή προσωπικού ρήματος, εκτός της τελικής:

π.χ. Κρέοντος βασιλεύοντος οὐ μικρὰ συμφορὰ κατέσχε Θήβας. [χροπική]

Ἀποπλεῖ οἴκαδε καίπερ μέσου χειμῶνος ὄντος. [εναντιωματική]

Κῦρος δ' οὖν ἀνέβη ἐπὶ τὰ ὄρη οὐδενὸς κωλύοντος. [τροπική]

Χρημάτων δεομένης τῆς Σπάρτης πρὸς πόλεμον, ἐπορεύθη ὁ Ἀγησίλαος εἰς Αἴγυπτον. [αιτιολογική]

Κολαζόντων ὑμῶν τοὺς ἀδικοῦντας ἔσονται οἱ νόμοι καλοὶ καὶ δίκαιοι. [υποθετική]

Με αιτιατική απόλυτη εκφέρεται η μετοχή απρόσωπων ρημάτων ή εκφράσεων.

Η μετοχή αυτή τίθεται σε αιτιατική ουδέτερου γένους ενικού κυρίως αριθμού. Η απόλυτη μετοχή σε αιτιατική είναι κυρίως εναντιωματική και σπανιότερα χρονική, αιτιολογική ή υποθετική. Οι πιο συνηθισμένες μετοχές σε αιτιατική απόλυτη είναι οι ακόλουθες:

ἄδηνον ὄν, ἀδύνατον ὄν, αἰσχρὸν ὄν, γεγραμμένον, δέον / δεῖσον, δίκαιον ὄν, δόξαν / δόξαντα

δυνατὸν ὄν, εἰρημένον, ἐξὸν, μέλον, μεταμέλον, μετόν, οἶόν τε ὄν, παρασχόν, παρόν, πρέπον, προσῆκον, προσταχθέν, προσεταγμένον, ῥάδιον ὄν, τυχόν, ὑπάρχον, χρεών, π.χ.

Ἐξόν μοι ἴσον λαμβάνειν οὐκ ἐλάμβανον. [εἰ καὶ ἐξῆν: εναντιωματική με Υ: λαμβάνειν]

Παρεκελεύοντο κραυγῇ οὐκ ὀλίγη χρώμενοι, ἀδύνατον ὄν ἐν νυκτὶ ἄλλῳ τῷ σημῆναι. [ἐπεὶ ἀδύνατον ἦν: αιτιολογική με Υ: σημῆναι]

Παρατήρηση:

Ὡς αιτιατική απόλυτη απαντά, σπάνια, αιτιολογική μετοχή προσωπικού ρήματος συνοδευόμενη από τα μόρια ὥς ή ὥσπερ:

π.χ. Τοὺς υἱεῖς οἱ πατέρες ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων εἵργουσιν ὥς τὴν μὲν τῶν χρηστῶν ὁμιλίαν ἄσκησιν οὔσαν τῆς ἀρετῆς, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν κατάλυσιν.

Ονομαστική απόλυτη

Σπάνια η απόλυτη μετοχή προσωπικού ρήματος τίθεται σε ονομαστική πτώση αντί γενικής και ονομάζεται ονομαστική απόλυτη (Σχήμα ανακόλουθο):

ἐκεῖνοι δὲ εἰσελθόντες σὺν τοῖς ὑπηρέταις (...) εἶπε μὲν ὁ Κριτίας... [μτφ.: κι όταν εκείνοι μπήκαν με τους υπηρέτες τους, εἶπε ο Κριτίας]

Κανονικά η διατύπωση θα ήταν: ἐκείνων δὲ εἰσελθόντων... (γενική απόλυτη).

Σημειώσεις στην ονομαστική απόλυτη

Σε κάποιες περιπτώσεις και μια συνημμένη μετοχή απαντάται σε ονομαστική πτώση, ενώ το υποκείμενό της βρίσκεται σε πλάγια πτώση (Σχήμα ανακόλουθο):

ἀποβλέψας γὰρ πρὸς τοῦτον τὸν στόλον οὗ πέρι διαλεγόμεθα, ἔδοξέ μοι πάγκαλός τε εἶναι...

Κανονικά η διατύπωση θα ήταν: ἀποβλέψαντι...

Ανάλυση μετοχής σε δευτερεύουσα πρόταση

Οι μετοχές αναλύονται σε ισοδύναμες δευτερεύουσες προτάσεις:

α. η επιθετική μετοχή σε δευτερεύουσα αναφορική πρόταση,

β. η κατηγορηματική μετοχή σε δευτερεύουσα ονομαστική ειδική πρόταση και

γ. η επιρρηματική μετοχή σε αντίστοιχη δευτερεύουσα επιρρηματική πρόταση.

Παρατήρηση:

Η κατηγορηματική μετοχή αναλύεται σε δευτερεύουσα πρόταση μόνο όταν εξαρτάται από ρήματα που σημαίνουν αίσθηση, γνώση, μάθηση, μνήμη, δείξη, αγγελία, έλεγχο και μεταφράζεται με το ότι.

Δεν αναλύονται οι τροπικές και οι λοιπές κατηγορηματικές μετοχές.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΠΙΘΕΤΙΚΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ

ἐναρθρη

Αναλύεται σε αναφορική πρόταση, που εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία ὅς, ἥ, ὃ στο γένος και τον αριθμό της μετοχής, αλλά σε ονομαστική πτώση γιατί η αντωνυμία θα λειτουργεί ως υποκείμενο στο ρήμα της αναφορικής πρότασης. Στην κύρια υποκαθιστούμε τη μετοχή με δεικτική αντωνυμία (ἐκεῖνος, οὗτος) στο γένος, αριθμό και πτώση της μετοχής.

ἀναρθρη

Αναλύεται σε αναφορική πρόταση, που εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία ὅς, ἥ, ὃ σε ονομαστική και στον αριθμό και το γένος του ὁρου που προσδιορίζει η αναφορική πλέον πρόταση. Το ρήμα της αναφορικής πρότασης μπαίνει στον ίδιο χρόνο με την μετοχή και την κατάλληλη ἐγκλιση ανάλογα με τους κανόνες εκφοράς της αντίστοιχης πρότασης.

π.χ. α. Αἱ πόλεις διοικοῦνται τοῖς νόμοις τοῖς κειμένοις. = Αἱ πόλεις διοικοῦνται τοῖς νόμοις τούτοις οἱ κεῖνται.

β. Ἄπαντες γινώσκομεν τὰ ὑφ' ὑμῶν ἐψηφισμένα. = Ἄπαντες γινώσκομεν ταῦτα ἃ ὑφ' ὑμῶν ἐψηφισμένα εἰσὶ.

γ. Ἐπορεύθησαν ἐς Ἀπολλωνίαν, Κορινθίων οὔσαν ἀποικίαν. = Ἐπορεύθησαν ἐς Ἀπολλωνίαν, ἥ ἦν Κορινθίων ἀποικία.

δ. Ὁ μὴ δαρεὶς ἄνθρωπος οὐ παιδεύεται. = Ἄνθρωπος, ὃς ἂν μὴ δαρῇ, οὐ παιδεύεται.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΤΗΓΟΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ

Η κατηγορηματική μετοχή αναλύεται σε δευτερεύουσα ειδική πρόταση, μόνο όταν εξαρτάται από ρήματα που σημαίνουν αίσθηση, γνώση, μάθηση, μνήμη, δείξη, αγγελία, έλεγχο και μεταφράζεται με το ότι, ακολουθώντας τον κανόνα εισαγωγής και εκφοράς των ανάλογων προτάσεων.

π.χ. Οὐδένα οἶδα μισοῦντα τοὺς ἐπαινοῦντας. = Οἶδα ὅτι οὐδεὶς μισεῖ τοὺς ἐπαινοῦντας.

Ἔγνων τὴν εἰσβολὴν ἐσομένην. = Ἔγνων ὅτι ἡ εἰσβολὴ ἔσοιτο.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ

Χρονική μετοχή

Αναλύεται σε χρονική πρόταση ως εξής:

α) Χρονικός σύνδεσμος + οριστική (όταν δηλώνει το πραγματικό)

β) Χρονικός σύνδεσμος + ἂν αοριστολογικό (συνήθως) + υποτακτική (όταν δηλώνει το προσδοκώμενο ή αόριστα επαναλαμβανόμενο στο παρόν και μέλλον)

γ) Χρονικός σύνδεσμος + ευκτική (αόριστα επαναλαμβανόμενο στο παρελθόν ή απλή σκέψη)

Η επιλογή του κατάλληλου συνδέσμου εξαρτάται από τη μορφή της χρονικής σχέσης μεταξύ της μετοχής και της κύριας πρότασης.

σύγχρονο: ὅτε, ὁπότε, ἐνῶ, ἡνίκα.

π.χ. Εὐθύς νέοι ὄντες τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονται. = Ὅτε νέοι ἔτι εἰσὶ, τὸ ἀνδρεῖον μετέρχονται.

προτερόχρονο: ἐπεὶ, ἐπειδὴ, ἐξ οὗ, ἐξ ὅτου, ἀφ' οὗ, ἀφ' ὅτου.

π.χ. Συγκαλέσας τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς ἔλεξε τοιάδε. = Ἐπεὶ συνεκάλεσε τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς ἔλεξε τοιάδε.

υστερόχρονο: ἕως, μέχρι.

Παρατηρήσεις:

Η μετοχή ενεστώτα και παρακειμένου που εξαρτώνται από ιστορικό χρόνο ισοδυναμούν αντίστοιχα με παρατατικό και υπερσυντέλικο.

Αν η μετοχή είναι χρονικοῦποθετική, που δηλώνει το προσδοκώμενο ή την αόριστη επανάληψη σε παρόν και μέλλον αναλύεται με:

ἐπὶ, ἐπειδὴν + υποτακτική του ίδιου χρόνου, αν εκφράζει το προτερόχρονο

ὅταν, ὁπότεν + υποτακτική του ίδιου χρόνου, αν εκφράζει το σύγχρονο

Αν η μετοχή είναι χρονικοῦποθετική, που δηλώνει την αόριστη επανάληψη σε παρελθόν αναλύεται με:

ὅτε, ὁπότε + ευκτική στον ίδιο χρόνο

Αιτιολογική μετοχή

Αναλύεται σε αιτιολογική πρόταση με:

ἐπεὶ, ἐπειδὴ, διότι, ὅτι + οριστική (αν εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου) ή

ἐπεὶ, ἐπειδὴ, διότι, ὅτι + ευκτική του πλαγίου λόγου (αν εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου).

π.χ. Καὶ διὰ τοῦτο ὀργισθεὶς Ἀπόλλων κτείνει Κύκλωπας = Καὶ ἐπεὶ διὰ τοῦτο ὠργίσθη Ἀπόλλων, κτείνει Κύκλωπας.

Η αιτιολογική μετοχή υποκειμενικής αιτιολογίας αναλύεται με:

ὥς + οριστική (αν εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου) ή

ὥς + ευκτική του πλαγίου λόγου (αν εξαρτάται από ρήμα ιστορικού χρόνου).

π.χ. Οἱ Κορίνθιοι τροπαῖον ἔστησαν ὥς νενικηκότες. = Οἱ Κορίνθιοι τροπαῖον ἔστησαν ὥς νενικηκότες εἶεν.

Τελική μετοχή

Αναλύεται σε τελική πρόταση με:

ἵνα + υποτακτική αορίστου (αν εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου) ή

ἵνα + ευκτική του πλαγίου λόγου (αν εξαρτάται από ρήμα αρκτικού χρόνου).

π.χ. Νῦν τοῦτο δεησόμενοι ἤκομεν. = Νῦν ἤκομεν ἵνα τοῦτο δεηθῶμεν.

Τριήρεις ἐπλήρου ὥς βοηθήσων κατὰ θάλατταν. = Τριήρεις ἐπλήρου ἵνα βοηθήσειε κατὰ θάλατταν.

Υποθετική μετοχή

Αναλύεται σε υποθετική πρόταση ανάλογα με τον λανθάνοντα υποθετικό λόγο που σχηματίζει με το ρήμα της πρότασης. Την μορφή της δηλαδή καθορίζει η απόδοση.

π.χ. Ὦντων βωμῶν, εἰσὶ καὶ θεοί. = Εἰ εἰσὶ βωμοί, εἰσὶ καὶ θεοί. (πραγματικό)

Οὐκ ἂν ἦλθον δεῦρο, ὑμῶν μὴ κελευσάντων. = Οὐκ ἂν ἦλθον δεῦρο, εἰ ὑμεῖς μὴ ἐκελεύσατε. (μη πραγματικό)

Νικήσαντες πάντων τούτων ὑμεῖς κύριοι ἔσεσθε. = Ἐάν νικήσητε, πάντων τούτων ὑμεῖς κύριοι ἔσεσθε. (προσδοκώμενο)

Ἐλθόντος τοῦ θανάτου οὐδεὶς βούλεται ἀποθανεῖν = Ἐάν ἔλθῃ ὁ θάνατος, οὐδεὶς βούλεται ἀποθανεῖν. (ἀόριστη επανάληψη στο παρόν και στο μέλλον)

Ταῦτα ποιοῦντες τοὺς θεοὺς βοηθοὺς ἔχοιτ' ἅν. = Εἰ ταῦτα ποιοῖτε, τοὺς θεοὺς βοηθοὺς ἔχοιτ' ἅν. (απλή σκέψη του λέγοντος)

Ἀντιλέγων τις ὑπὸ τῶν τυράννων ἀπέθνησκε = Εἰ ἀντιλέγοι τις, ὑπὸ τῶν τυράννων ἀπέθνησκε. (ἀόριστη επανάληψη στο παρελθόν)

Εναντιωματική μετοχή

Αναλύεται σε εναντιωματική πρόταση με:

εἰ καὶ + οριστική ἢ ευκτική και

ἔάν, ἄν, ἥν και + υποτακτική ανάλογα με το ρήμα της κύριας.

Οι λέξεις που συνοδεύουν ενίστε την εναντιωματική μετοχή (καί, καίτοι, καίπερ, καὶ ταῦτα κλπ.), δεν περιλαμβάνονται στη δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση.

π.χ. Κυρία γενομένη τοσούτων ἀγαθῶν οὐκ ἐφθόνησεν τοῖς ἄλλοις. = Εἰ καὶ ἐγένετο κυρία τοσούτων ἀγαθῶν οὐκ ἐφθόνησεν τοῖς ἄλλοις.

Ὁ μέντοι Ἀγησίλαος ἐκείνους καίπερ ὀρῶν οὐκ ἐδίωκεν. = Ὁ μέντοι Ἀγησίλαος ἐκείνους, εἰ καὶ ὀρῶν, οὐκ ἐδίωκεν.

Παραχωρητική μετοχή

Αναλύεται σε παραχωρητική πρόταση με:

καὶ εἰ + οριστική ἢ ευκτική και

καὶ ἔάν, ἄν, ἥν + υποτακτική ανάλογα με το ρήμα της κύριας.

Αν ὁμως στην κύρια ὑπάρχει ἄρνηση, τότε η μετοχή αναλύεται σε παραχωρητική πρόταση με:

οὐδ' εἰ, μηδ' εἰ + οριστική ἢ ευκτική ἢ

οὐδ' ἔάν, μηδ' ἔάν + υποτακτική, ανάλογα την εκφορά της κύριας.

Οι λέξεις που συνοδεύουν ενίστε την παραχωρητική μετοχή (καί, μηδέ, οὐδέ κλπ.), δεν περιλαμβάνονται στη δευτερεύουσα παραχωρητική πρόταση.

π.χ. Καὶ ἀποστᾶσα πόλις ἀφίξεται εἰς σύμβασιν. = Καὶ ἂν ἀποστῇ πόλις, ἀφίξεται εἰς σύμβασιν.

Οὐδὲ δις ἀποθανόντες δίκην δοῦναι δύναντ' ἂν ἀξίαν. = Καὶ εἰ δις ἀποθάνοιεν, οὐ δίκην δοῦναι δύναντ' ἂν ἀξίαν.

Σύμπτυξη δευτερεύουσας πρότασης στο αντίστοιχο εἶδος μετοχής

Μια δευτερεύουσα πρόταση συμπτύσσεται στο αντίστοιχο εἶδος μετοχής ως εξής:

Παραλείπεται ο σύνδεσμος εισαγωγῆς της δευτερεύουσας πρότασης.

Το ρήμα της δευτερεύουσας πρότασης μετατρέπεται σε μετοχή η οποία πλέον εντάσσεται στην (λογικά) προηγούμενη πρόταση.

Το υποκείμενο του ρήματος της δευτερεύουσας πρότασης γίνεται υποκείμενο της μετοχής. Από αυτό καθορίζεται αν η μετοχή που ζητεῖται θα εἶναι συνημμένη ἢ ἀπόλυτη.

Ειδικότερα:

α) Αν το υποκείμενο (εννοούμενο ἢ μη) του ρήματος της δευτερεύουσας πρότασης εἶναι ὅρος που ἔχει ἤδη συντακτική θέση, δηλαδή εἶναι υποκείμενο, αντικείμενο ἢ προσδιορισμός στο ρήμα ἢ σε ἄλλο ρηματικό τύπο της (λογικά) προηγούμενης πρότασης, τότε η μετοχή που ζητεῖται θα εἶναι συνημμένη. Συνεπῶς πρέπει η μετοχή που θα σχηματιστεῖ να συναφθεῖ στον ὅρο αυτόν, ο οποίος θα γίνεῖ το υποκείμενό της, και να συμφωνήσῃ στην πτώση, τον αριθμό και το γένος .

Παραδείγματα:

Καὶ εἰ ἐβούλετο τὰ δίκαια ποιεῖν, ἐδούλευεν ἂν Ἀλκέτη.

(δευτερεύουσα εναντιωματική πρόταση)

Καὶ βουλόμενος τὰ δίκαια ποιεῖν, ἐδούλευεν ἂν Ἀλκέτη.

(επιρρηματική εναντιωματική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος)

Ἡμεῖς οὔτε συνήλθομεν, ἵνα βασιλεῖ πολεμήσωμεν, οὔτε ἐπορευόμεθα ἐπὶ βασιλέα. (δευτερεύουσα τελική πρόταση)

Ἡμεῖς οὔτε συνήλθομεν ὥς βασιλεῖ πολεμήσοντες οὔτε ἐπορευόμεθα ἐπὶ βασιλέα. (επιρρηματική τελική μετοχή, συνημμένη στο υποκείμενο του ρήματος)

β) Αν το υποκείμενο του ρήματος της δευτερεύουσας πρότασης δεν ἔχει συντακτική θέση στις λογικά προηγούμενες προτάσεις, η μετοχή που ζητεῖται θα εἶναι ἀπόλυτη.

Το υποκείμενό της θα τεθεί σε πτώση γενική (γενική απόλυτη μετοχή) ή αιτιατική (αιτιατική απόλυτη μετοχή) κατά κανόνα αν προέρχεται από απρόσωπο ρήμα.

Ο αριθμός και το γένος της γενικής απόλυτης μετοχής είναι ο αριθμός και το γένος του υποκειμένου του ρήματος της δευτερεύουσας πρότασης η οποία συμπτύσσεται σε μετοχή.

Παραδείγματα:

Ἐπειδὴ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, ἐπορεύοντο ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν ἥλιον. (δευτερεύουσα χρονική πρόταση)

Ἡμέρας δὲ γενομένης, ἐπορεύοντο ἐν δεξιᾷ ἔχοντες τὸν ἥλιον. (γενική απόλυτη επιρρηματική χρονική μετοχή)

Εἰ μὴ ὑμεῖς ἦλθετε, ἐπορευόμεθα ἂν ἐπὶ βασιλέα. (δευτερεύουσα υποθετική πρόταση)

Μὴ ἐλθόντων ὑμῶν ἐπορευόμεθα ἂν ἐπὶ βασιλέα. (γενική απόλυτη επιρρηματική υποθετική μετοχή)

Ἡ αιτιατική απόλυτη μετοχή τίθεται σε αιτιατική πτώση ουδετέρου γένους κυρίως ενικού αριθμού και χρησιμοποιείται απρόσωπα.

Παράδειγμα:

Παρεκελεύοντό τε κραυγῇ οὐκ ὀλίγη χρώμενοι, ἐπειδὴ ἀδύνατον ἦν ἐν νυκτὶ ἄλλω τῷ σημῆναι. (δευτερεύουσα αιτιολογική πρόταση)

Παρεκελεύοντό τε κραυγῇ οὐκ ὀλίγη χρώμενοι, ἀδύνατον ὃν ἐν νυκτὶ ἄλλω τῷ σημῆναι. (αιτιατική απόλυτη επιρρηματική αιτιολογική μετοχή)

Ἡ δευτερεύουσα αναφορική πρόταση συμπτύσσεται σε επιθετική μετοχή. Ιδιαίτερα όταν η δευτερεύουσα αναφορική πρόταση προσδιορίζει προηγούμενη δεικτική αντωνυμία συμπτύσσεται σε έναρθη επιθετική μετοχή.

Παράδειγμα:

Οὗτος δὲ τοί ἐστιν ὃς ἀπέκτεινεν αὐτούς. (δευτερεύουσα αναφορική πρόταση)

Οὗτος δὲ τοί ἐστιν ὁ ἀποκτείνας αὐτούς. (έναρθη επιθετική μετοχή)

Το ρήμα της δευτερεύουσας πρότασης μετατρέπεται σε μετοχή του ίδιου χρόνου (ή του σχετικότερου από άποψη χρονικής βαθμίδας, αν δεν σχηματίζει μετοχή ο συγκεκριμένος χρόνος).

Ανάλογα με το είδος, η μετοχή μπορεί να συνοδεύεται από τα:

ὥς, αν πρόκειται για τελική μετοχή

ἄτε, ὥς, ὥσπερ, αν πρόκειται για αιτιολογική μετοχή

καί, καίπερ, καίτοι, οὐδέ, μηδέ, αν πρόκειται για εναντιωματική μετοχή.

(βλέπε την σημασία τους στις αντίστοιχες μετοχές πιο πριν και στις αντίστοιχες δευτερεύουσες προτάσεις).